

O ŽIDOVSKÉ APOKALYPTICE

Sidonia Horňanová, Židovská apokalyptika. Úvod do pseudoepigrafických, kumránskych a merkavotických textov, Bratislava: Univerzita Komenského, 2007, 214 stran.

Čo je apokalyptika? Čím je zvláštna práve tá židovská? Aký je rozdiel medzi apokalypsou, apokalyptickou eschatológiou a apokalypticizmom? V čom sú apokalypsy podobné a v čom iné v porovnaní so starozmluvnými prorocstvami?

To sú len niektoré z otázok, na ktoré odpovedá monografia Sidonie Horňanovej *Židovská apokalyptika*. Je to kniha, ktorá by svojím názvom – a najmä podnadpisom: „Úvod do pseudoepigrafických, kumránskych a merkavotických textov“ – možno niekoho nezasväteného neoslovila, no pre teológov – a nielen pre nich – sa môže stať knihou vzácnou a poučnou.

Strohá obálka knihy, na ktorej na tmavošedom podklade dominuje červenou farbou vytlačený názov diela doplnený o čiernobiely obrázok Koniec sveta, nie je vôbec priamym odrazom obsahu knihy. O tom svedčia tiež recenzie uvedené na zadnej strane obálky.

Knihu vydala Univerzita Komenského v Bratislave, čo podčiarkuje skutočnosť, že monografia je určená predovšetkým pre odbornú verejnosť. Sama autorka v úvode napísala, že táto monografia je verziou dizertačnej práce. Nie je to teda dielo, ktoré by bolo určené pre širokú verejnosť a dalo by sa zaradiť k vedecko-populárnej literatúre. Podľa môjho názoru by kniha bola nezrozumiteľná, alebo len veľmi ťažko, pre niekoho, kto neovláda potrebné názvoslovie.

Monografia má veľmi obširny, ale prehľadný obsah, nachádzajúci sa v zadnej časti knihy. Kvalitný obsah pokladám za veľké plus i pri tejto práci, lebo človek tak môže celkom rýchlo získať približný prehľad, o čom kniha je a čo od nej môže, alebo naopak nemusí očakávať.

Pri pohľade na obsah sa mi niektoré časti zdali umelo vsadené a nie dostatočne zapadajúce do celkovej štruktúry a smerovania knihy. Išlo najmä o state „Kumránske zvitky“ a „Merkavotické mystické knihy“. Toto odráža pravdepodobne skutočnosť, ktorú autorka sama vyjadrila v úvode, a to, že práca bola dopĺňaná o výsledky bádania práve v oblastiach týkajúcich sa kumránskych zvitkov a merkavotických spisov. Avšak už pri čítaní práce som vôbec nevníkala, že by tam niečo bolo umelo vsunuté.

Autorka si hneď v úvode vytýčila vedecké zámery monografie: definovať základné pojmy; klasifikovať židovské spisy, ktoré sú apokalypsami; židovské apokalypsy zoradiť chronologicky a typologicky; a poukázať na relevantnosť židovskej a kresťanskej apokalyptiky.

V samotnom texte však pridala omnoho viac: vykreslila zdroje, z ktorých židovská apokalyptika pramenila, a rôzne vplyvy, ktoré pôsobili nielen na jej vznik, ale tiež na jej vývoj. Do určitej miery zvestovala i samotné poslanstvo apokalyptiky, to, čo je obsahom jednotlivých apokalýps. Malú časť venovala aj pôvodu zla.

Okrem toho, že monografia je azda prvou knihou svojho druhu v slovenskej jazykovej oblasti, má podľa mňa i mnoho iných pozitív. Autorka v prvej časti jasne definuje základné pojmy (apokalypsa, apokalyptická eschatológia či apokalypticizmus), čo pomáha ľahšie a lepšie sledovať a porozumieť ostatným častiam práce. Ako prepracovaná verzia dizertačnej práce má logickú štruktúru a postupnosť, čo mnohým, aj odborným knihám chýba. Štýl vyjadrovania je presný a odborný. Hoci autorka odkrýva mnohé z poslania jednotlivých apokalýps a spisov, predsa necháva dostatok priestoru na zvedavosť, ktorá môže viesť čitateľa k tomu, aby si sám danú apokalypsu prečítal.

Jedným z najväčších prínosov bola pre mňa časť, v ktorej autorka porovnáva starozmluvné proctvá s apokalypsami. Veľmi jednoducho a jasne uvádza podobnosti a rozdiely medzi nimi, ktoré je dôležité si držať v pamäti aj pri čítaní ďalších strán.

No pri čítaní knihy som tiež natrafila na niektoré skutočnosti, ktoré sa mi nepáčili. Jednou z nich bolo to, že nie všetky citácie, ktoré boli uvádzané v cudzom jazyku, boli preložené do slovenčiny (napr. definícia apokalypsy, ktorá bola iba po francúzsky; ale iný anglický text bol aj s prekladom).

Čakala som, že v poslednej časti, ktorá nesie názov „Relevantnosť židovskej apokalyptiky a kresťanskej apokalyptiky“ sa autorka nebude venovať len hodnoteniu židovskej apokalyptiky a jej rozvinutiu v ranom judaizme a kresťanstve, ale že skôr poukáže na jej dôležitosť pre dnešok, pre súčasných ľudí, pre cirkev či zvestovanie slova Božieho v nej; veď niektoré spisy židovskej apokalyptiky sú súčasťou Biblie. Možno som to od autorky, ktorá je aj farárkou, očakávala akosi automaticky, ale ona to možno zámerne vynechala.

Po prečítaní Židovskej apokalyptiky môžem knihu len vrelo odporúčať do pozornosti všetkých teológov a tých, ktorí sa o danú problematiku zaujímajú. Táto kniha totiž nie je len monografiou, ktorá hovorí o tajomstvách odhalených v židovských apokalypsách („Primárny význam slova apokalypsa je zjavenie, odhalenie. V apokalypsách ide vždy o nadprirodzené zjavenie Božích zámerov, tzv. tajomstiev..., ktoré sú inak ľudskými prostriedkami nedostupné.“ – s. 12), ale pred čitateľom ona sama odkrýva množstvo tajomstiev o jave tak rozsiahlom, ako je práve židovská apokalyptika, ktoré by pre mnohých slovenských čitateľov zostali inak skryté a neodhalené. Židovská apokalyptika je teda knihou o apokalyptike a apokalypsách, ale pre čitateľa sa stáva sama apokalypsou – hoci nie v zmysle tých, o ktorých sa v nej píše.

Elena Fajnorová